

תשע"ו - Toldos - WhatsApp

1- עשיית 'דירה בתחתונים' בב' אופנים - העלאה והמשכה - ידוע (ראה תניא פרק ל"ו) שתכלית כוונת בריאת העולם היא כדי שיהיה דירה לו יתברך בתחתונים, כלומר שגם העולם הגשמי יהיה מיוחד עם אלקות. והנה, בחיבור העולם לאלקות, ישנם ב' אופנים: 'המשכה' מלמעלה למטה, ו'העלאה' מלמטה למעלה. פירוש: יש אופן אחד שבו 'ממשיכים' אלקות מלמעלה, ועי"ז מאיר אלקות בעולם. ויש אופן אחר, שבו 'מעלים' ומזככים את העיניים שבעולם עד שהם מתאחדים באלקות. ההבדל בין 'המשכה' ל'העלאה' הוא: ב'העלאה' הדרך שבה העולם נעשה מיוחד באלקות היא ע"י שמתעסקים עם עיני העולם עצמם ומעלים אותם לאלקות; משא"כ בעבודת ה'המשכה' ההתעסקות היא להמשיך אלקות בעולם, עד שבדרך ממילא נעשה העולם מיוחד באלקות. והנה, ב' דרכים אלו קשורות לב' המדות של 'חסד' ו'גבורה'. חסד, שענינו 'התפשטות' ו'גילוי', קשור לענין המשכה שענינה לגלות אלקות למטה. ואילו גבורה, שענינה 'צמצום' ומניעת ההשפעה, קשורה ל'העלאה', שכן בשורש הענין, הגבורה נובעת מכך שהאדם מתעלה ומתכנס לעצמו, ולכן נמנע ממנו להשפיע לאחרים, וזה דומה לענין ה'העלאה' שהוא להעלות העיניים שבעולם שיתכללו ו'יתכנסו' לתוך שרשם באלקות. וזהו ההבדל בין עבודת אברהם בהכנסת אורחים - בחינת החסד ו'המשכה', לעבודת יצחק בחפירת בארות, לחפור בתוך האדמה ולגלות את המים הטמונים בו כבר - בחינת גבורה ו'העלאה'.

(ע"פ תו"א תולדות ד"ה אלה תולדות יצחק)

2- דוגמא בעבודת ה' לחיבור העולם עם ה' בבחינת 'העלאה' ו'המשכה' - כאמור בה'ביאור' הקודם, יש שתי דרכים בחיבור העולם עם אלקות, 'המשכה' מלמעלה למטה, ו'העלאה' מלמטה למעלה. ודוגמא בעבודת ה' להבדל בין ב' אופנים אלו: כשרוצים לגלות שהקב"ה משיגח על כל נברא ונברא בהשגחה פרטית, יתכן להגיע לידי הכרה זו ע"י ב' אופנים - (א) יתכן שהאדם יתבונן בגדולת ה', שהקב"ה הוא בלי גבול ונמצא בכל דבר, ו(ממילא) לא יתכן שיש דבר שנעשה שלא בידיעתו והחלטתו; ו(ב) יתכן שהאדם יתבונן במה שנעשה בעולם עצמו, ועל ידי זה יבוא לידי ההכרה שאי אפשר לומר שהעולם שמתנהג בצורה נפלאה כזו מתנהג בלי בורא עולם המדריך כל פרט ופרט. בב' האופנים האמורים, בסופו של דבר 'מקשר' האדם בין אלקות והעולם (שהרי יבוא לאותה המסקנה: שגם עולם הזה החומרי מתנהל כל כולו על ידי הקב"ה) - אלא השאלה היא באיזה דרך מגיעים לזה, אם ע"י ההתעסקות באלקות ('מלמעלה למטה', 'המשכה'), או ההתעסקות בעולם ('מלמטה למעלה', 'העלאה').

(ע"פ תו"א תולדות ד"ה אלה תולדות יצחק)

3- פירוש הפנימי במה שאמרים בשמונה עשרה 'הוי' אלקינו ואלקי אבותינו' - בתפלת שמונה עשרה אמרים: 'הוי' אלקינו ואלקי אבותינו, והפירוש הפנימי בזה: 'אלקים' הוא שם מדת הגבורה והצמצום, כידוע. ולפי זה 'אלקינו ואלקי' מורים על צמצום והעלם האור האלקי. ו'אבותינו' מתייחס להספירות חכמה ובינה, כי הם ה'אבות' והשורשים שמהם נמשכות המדות העליונות (ראה תניא פ"ג). וכדי שיכולה להיות עצם התהוות הספירות, החל מחכמה ובינה, מן ההכרח שיהיה ענין 'אלקינו ואלקי' - צמצום גדול ועצום. שכן, הקב"ה עצמו הוא 'אנת הוא חד ולא בחושבן', היינו למעלה מעלה מעשר הספירות ('חושבן'), כיון שהוא יתברך פשוט בתכלית הפשיטות ואי אפשר 'להגדירו' בהגדרות של 'חכמה' ו'בינה' וכדומה. וכדי שיהיה ענין 'אנת הוא חכים כו' אנת מבין כו' - התלבשות אור אין סוף ב"ה בעשר ספירות - יש צורך בצמצום גדול באורו יתברך הבל' גבול, שיהיה בערך שיתהווה ממנו ספירות בעלי הגדרה וציור פרטי.

(ע"פ תו"א תולדות ד"ה אלה תולדות יצחק)

4- ביאור הפנימי בדרשת רז"ל 'ואהבת את ה' - שיהא שם שמים מתאהב על ידך - הנה כתיב 'ואהבת [את ה' אלקיך]', אשר לכאורה לא שייך בזה לשון ציווי לאהוב כו" (תו"א ד"ה אלה תולדות), כי על מדה שבלב אי אפשר לצוות, ורק על מעשה בפועל שייך לשון ציווי, אבל אם אין האדם מרגיש קירוב או אהבה להקב"ה, מה יועיל הציווי?

אלא הענין הוא: שבאמת הציווי אינו כלל על הרגש של האדם, אלא הציווי הוא לגרום שיהיה גילוי אלקות בעולם - דבר שבסופו של דבר יגרום שהוא, ועל דרך זה אחרים, יאהבו את ה'.

ולכן אמרו רז"ל (יומא פו, א) על הכתוב האמור 'ואהבת את ה' אלקיך' - 'שיהא שם שמים מתאהב על ידך [לחברייך (רש"י)]', דהיינו, שמאחר שאי אפשר לפרש כוונת הפסוק כפשוטו (שיש ציווי לאהוב את ה'), לכך פירשו חז"ל אשר הכוונה היא לפעול ולעשות דברים שיביאו לידי אהבת ה' - היינו, "להמשיך גילוי אור אלקותו מלמעלה למטה" (תו"א שם) שיהיה גילוי אלקות בעולם (ע"י קיום תורה ומצוות שבזה מגלה אלקות בדברים גשמיים בהם מקיימים המצות), וממילא יהיה שם שמים מתאהב על ידך.

כמו למשל במלך שמתגלה ומראה אהבה יתירה, הנה, "בזה הגילוי שבסיבת אהבה רבה אליהם, הרי מתאהב אצלם ביותר; ובהיפוך, מלך שיושב סגור בהיכלו, לא יתאהב כל כך בעיני שריו ועבדיו, רק יראים ממנו ביותר, וכל שמתקרב אליהם בגילוי פנימית, יותר מתאהב אליהם" (תורת חיים ד"ה זה).

(ע"פ תו"א תולדות ד"ה אלה תולדות יצחק)

(5- ביאור ענין קליפת הפלשתים' בעבודת השם -

אף שעיקר עבודתו של יצחק היתה בחפירת בארות, מכל מקום, גם אברהם חפר בארות, רק שהבארות שחפר אברהם - 'ויסתמום פלשתים', משא"כ בבארות יצחק.

טעם הדבר: 'פלשתים' הוא מלשון 'מבוי מפולש', היינו הקליפה של העדר הרצינות, ענין הליצנות (כמאמר רז"ל 'פלשתים ליצנים היו'), שהרי ליצנות היא שמחה של הוללות הבאה מצד זה שלבו 'פתוח' (מפולש) וחסר אצלו ענין הרצינות לגמרי. ידוע, שכל מדה בקדושה יש לעומתה בקליפה, ובענינו: 'פלשתים', ענין הליצנות, הוא ה'לעומת זה' של מדת האהבה לאלקות. שכן בשניהם יש ענין השמחה והתפשטות הנפש, רק שבקדושה היא שמחה הבאה מתענוג על ה', ובקליפה היא שמחה של הוללות.

לאידך, יראה כלל לא קשורה לענין הליצנות. תנועת היראה היא זו של 'כיווץ' והיפוך מהתפשטות הנפש, ולא תנועה של שמחה כלל.

ולכן, יכלו הפלשתים לסתום בארות אברהם דוקא, שמכיון שהם ה'לעומת זה' של אהבה לאלקות, מדת אברהם, יתכן שבסופו של דבר ממדה זו ישתלשל ח"ו לקליפת הפלשתים - הוללות וליצנות: "כמו שאנו רואים רבים נופלים בזה, שכאשר יגבר שמחה ועונג האלקי בתפלה ותורה עד ששמח בשמחת הנפש בתענוג מפולש. . אחר כך יוכל לבוא לכלל שחוק וקלות ראש ממש" (תורת חיים ד"ה אלה תולדות).

ואילו בארות יצחק - ענין היראה - לא יכלו כלל לסתום. שהרי אין קשר בין עבודת היראה וביטול, לקליפת הפלשתים, ואין דרך שקליפה זו תבוא מעבודה זו.

(ע"פ תו"א תולדות ד"ה אלה תולדות יצחק)